

31 LANDTDAGS-FRÅGORNA.¹

Litteraturblad n:o 10, oktober 1861

För hvar och en, som finner sin glädje i det faktiska samhällsskicket förbättrande reformer, borde offentliggörandet af Kejs. Senatens protokoll för den 4 Maj 1861 utgöra en rik anledning till tillfredsställelse.

10 Det främsta och viktigaste, som detta dokumentets offentliggörande innebär, är den fasta säkerhet det måste skänka om icke blott en landtdags sammanträdande, utan äfven om ett fortfarande förverkligande af detta ett konstitutionellt samhällsskicks hufvudvilkor. När nemligen Hans Majestät anbefallt Senaten till Hans Majestät inkomma med uppgift på de ärenden, hvilka enligt landets grundlag icke på administrativ väg kunna ordnas, när icke endast denna Nådiga befallning, utan äfven Kejs. Senatens nu till åtlydnad af densamma afgifna yttrande fått för allt folk offentliggöras, så kan väl ingen tänkande människa hysa den minsta tvekan, att icke dessa åtgärder skola föra till det mål, desamma förbereda.

20 När man vidare genomgår det under femtiotvå skilda punkter ordnade innehållet af detta dokument, måste man finna, att ett flertal af de till lösning framställda frågorna ega den ingripande vikt för landets materiela och andliga intressen, att afgörandet öfver desamma måste bilda ett nytt tidskifte för landet. Och om den anda, i hvilken afgörandet skall ske, kan man icke vara tveksam. Senatens förslag till lagförändringar syfta uppenbart att sätta lagbuden i öfversstämmelse med samtidens rättsmedvetande, och de mål för statshushållningen och förvaltningen, hvilka såsom de angelägnaste angifvas, folkundervisningens och skolväsendets förbättrande, väg- och vattenkommunikationens öppnande, utvidgad näringsfrihet, fri spanmålshandel, jordens befriande från hållskjuts och vägars underhåll m. m., torde föga i den
30 allmänna opinionen finna någon motsägelse. Att äfven sådana ärenden, som af Regeringen ensam kunna ordnas, enligt förslaget skulle öfverlemnas åt ständernas pröfning, vittnar om en liberalitet, hvartill förfarandet i många andra länder står i den skarpaste kontrast.

Af den omständighet, att Senatens protokoll i dess helhet och utan förändringar blifvit offentliggjordt och kommer att underställas det sammankallade Utskottets utlåtande, vågar man sluta, att innehållet åtminstone till dess syftning eger Monarkens bifall; och äfven den förhoppning har derföre god grund, att ständerna skola komma att
40 höras öfver alla i dokumentet berörda frågor.

Dokumentet är i flera hundra till auktoriteterna utdelade exemplar spridit kring landet. Tidningarna hafva skyndat att meddela dess innehåll, och, äfven en af enskild förläggare föranstaltad upplaga befinner sig i allmänhetens händer. Att äfven en Finsk upplaga genom Styrelsens försorg utdelas, taga vi för gifvet. När alltså detta häfte kommer bladets ärade läsare tillhanda, är utan tvifvel dokumentets innehåll dem kändt, och det vore derföre sentida och öfverflödigt att här gifva en öfversigt af dess innehåll.

50 Lifligt gläder det oss, att med dess offentliggörande den väg är öfvergifven, som så länge ansetts nödvändig, den nemligen att hemlighålla regeringshandlingar. Vi förneka genom detta yttrande icke, att afsteg från denna väg redan en tid bortåt skett, och att påtänkta viktigare författningar i form af förslag blifvit allmänheten meddelade,

¹ Denna för föregående nummer ämnade artikel, införes sådan den är, utan de förbättrande tillägg, som möjligen numera kunnat medgifvas.

med icke blott öppen lemnad rättighet utan med uppmaning till de sakkunniga att inkomma med betänkanden och anmärkningar rörande desamma. Äfven diskussion i tidningarne har i dessa fall varit fri; såsom öfverhufvud äfven angående emanerade författningar offentliga bedömanden stått att i tidningarne läsa. Att nu äfven Senatens ifrågavarande protokoll blifvit offentliggjordt, innebär väl ingenting oväntadt såtillvida, att dock enligt Hans Kejs. Majestäts Reskript af den 24 April det blifvande Utskottets förhandlingar skola publiceras, och således äfven de detsamma förelagda frågorna då i alla fall skulle komma till allmänhetens kännedom. Men att dessa frågor såsom *Landtdagsfrågor* i så god tid meddelas, redan detta är något i hvarje land ovanligt. Och att de öfverlemnas åt den offentliga diskussionen, detta är det isynnerhet glädjande. Vi behöfva icke tillägga, hvad detta blads läsare förut känna, att vi anse detta för den vigtigaste följd af Utskottets sammanträdande – näst den likväl, att detta sammanträde utgör förberedelsen till en Landtdags sammankallande.

10

Det är redan genom Kejs. Kungörelsen af den 30 Augusti känt, att, sedan behovet af en landtdag blifvit af Generalguvernören hos Hans Majestät framställt, Senaten anbefalldes att inkomma med uppgift på de ärenden, som närmast påkallade landtdagens tillgöranden. Detta framställes nu i ingressen till Senatens protokoll och denna slutar:

20

»Detta ärende, som till följd häraf utgjort föremål för flera förberedande öfverläggningar i Kejserliga Senaten, först i dess hvardera departement och sedermera vid allmänna sammanträden, företogs nu till slutlig handläggning, hvarvid dels genom enhälligt beslut dels efter omröstning och den af flesta rösterna uttalade åsigt åtskilliga nya lagbud och ändringar af gällande stadganden funnos vara af samhällets försiggångna utveckling påkallade, men, enligt grundlagarne, ankomma på bägge Statsmakternas afgörande och därför icke utan Landtståndernas medverkan kunna tillvägabringas, äfvensom särskilda andra frågor, ehuru egentligen icke liggande utom Regeringsmaktens befogenhet att efter godtfinnande anordna, likväl ansågos vara af den vigt och betydenhet, att Landtståndernas åsigt äfven uti dem borde inhemtas till upplysning och ledning vid de beslut, Hans Majestät Kejsaren kunde finna godt att till befordrande af landets väl och förkofran vidtaga. Och blefvo i följd häraf de ämnen, hvilka enligt Kejserliga Senatens åsigt skulle i antydda hänseende hos Hans Kejserliga Majestät anmälas, uppfattade i fyra afdelningar på följande sätt.»

30

Dessa fyra afdelningar äro, som bekant: »Judiciela ärender»; »Kyrkolag»; »Sjölag»; »Allmänna hushållningen rörande frågor.»

40

Vi hafva aftryckt anförda del af ingressen, för att visa, att här är fråga om endast Kejs. Senatens till Hans Kejserliga Majestät afgifna yttrande, hvilka ärenden som enligt Senatens åsigt borde Landtdagen till pröfning föreläggas. Det blifvande Utskottet har således att uttala sig endast öfver detta Senatens afgifna utlåtande. Detsamma innefattar åter dels förslag till lagändringar o. s. v. dels endast en yttrad åsigt, att Landtdags mening borde inhemtas i det eller det ärendet, t. ex. angående sättet för revision af Sjölagen. Sedan Utskottet blifvit hört, kommer ännu Generalguvernören och Senaten att yttra sig angående dess möjligen afvikande mening, och först sedan bestämmer Hans Majestät, i hvilken lydelse de ifrågavarande ärendena skola föreläggas Landtdagen. Naturligtvis kommer detta att ske i en helt annan form, nemligen i form af bestämda lagstadganden och detaljerade författningar i det ifrågavarande ämnet. Medan t. ex. i Senatens utlåtande det

50

endast föreslås, att makars giftorätt i deras gemensama egendom borde allmänt bestämmas enligt stadsrätt, eller till hälften i boet, måste, om denna lagförändring föreslås för landtdag, detta ske i en förändrad redaktion af 10 kap. Giftermålsbalken.

Enligt vår åsigt är arten af Utskottets uppdrag redan förut fastställd. Men om så icke vore, framgår den, så klart någonsin ske kan, ur nyssanförda förhållande. Det har endast att såsom komitté yttra sin mening angående, hvad Senaten framställt. Och denna framställning saknar både bestämmelsen och formen af en landtdagsproposition. Den är endast ett anbefaldt utlåtande till Hans Majestät angående, hvad som i Senatens tanke främst påkallar landtdagens åtgärd. Utskottet kan efter behag förena sig dermed eller icke, sålunda ådagaläggande, huruvida Senatens åsichter äfven af andra upplysta män i landet delas. I de ärenden, i hvilka Senaten icke gjort något annat förslag, än att de borde framställas till Landtståndernas öfverläggning, äro Utskottsledamöterna visserligen oförhindrade att yttra sin mening äfven om sättet att lösa frågorna t. ex. uppgifva någon bestämd åtgärd till fiskets upphjelpande, som borde föreslås Landtdagen. Men Utskottet kan också stanna vid Senatens yttrande, att det vore önskligt att en sådan fråga skulle till Landtdags hörande hänskjutas.

En omständighet gifves, hvori Utskottets utlåtande möjligen kan vara af stor betydenhet. Kanske kunde flertalet af de ifrågavarande ärendena hastigt nog beredas till landtdag. Många äro dock af den beskaffenhet, att detta icke så snart kan ske. Det vore kanske också obetänkt, att alltför brådstörtadt vidtagna viktiga lagförändringar, angående flera af hvilka man finner, att äfven Senatens juridiska ledamöter varit af olika mening. Kriminallagen är t. ex. utan tvifvel den, som, ehuru den mest påkallar reform, likväl fordrar mesta öfvervägande. Ja det kan förutses, att t. ex. afskaffandet af kroppsstraff komme att erfordra icke obetydliga penningtillgångar för straff-fängelsers uppförande och underhåll. Men isynnerhet de »allmänna hushållningen rörande» ärendenas afgörande bör deremot ske ju förr desto hellre. Att t. ex. dröja med folkskolors inrättande, att afbryta med jernvägars byggande skulle för landet vara den största skada. Utskottet kan nu i vår tanke skilja dessa de mest brådskande ärenden från dem, som fordra längre förberedelse, och underdånigst anhålla om de förras omedelbara föreläggande för Landtdag. Utskottet har till öfverflöd en bestämd uppmaning att afgifva ett sådant yttrande i hans excellens Generalguvernörens protokollet bifogade utlåtande, så lydande:

»Generalguvernören finner en hvar af de utaf Kejsrerliga Senaten framställda frågorna vara förtjent af Hans Kejsrerliga Majestäts Höga uppmärksamhet, men som uppgörandet af förslag till författningar och lagstadganden uti alla dessa frågor skulle fordra en alltför lång tid, anser Generalguvernören nedannämnde ärender såsom de viktigaste och främst påkallande åtgärd böra till behandling först företagas, nemligen»: Här följer uppräknandet af dessa frågor, bland dem alla de allmänna hushållningen rörande med undantag af N:o 43 angående saltpetergårdens upphörande – hvilken gärd dock de facto redan upphört – samt N:o 51 rörande stadganden i 26 kap. B. B. om beskaffenheten af prestgårdsbygnader och tingshus.

Utskottet har nu sig öppet lemnadt att yttra sig äfven i denna punkt, angående nemligen frågornas mer eller mindre brådskande beskaffenhet, med hänsyn till möjligheten af deras snara förberedande att inför

Landtdag framläggas. Detta tillhörande är kanske det, hvarigenom Utskottets ledamöter mest kunna gagna. Det är antagligt, att Utskottet likasom Generalguvernören skall anse flera af de allmänna hushållningen rörande frågorna tillhöra de viktigaste; och det är utan tvifvel att dessa äro lättare för Landtdagens handläggning förberedda, än flera af lagfrågorna. Men det inses äfven, att bland de förra finnas sådane, som nära sammanhånga med landets ekonomiska förhållanden öfverhufvud och således kunna föranleda den önskan, att Landtdagen måtte höras äfven i ett eller annat viktigare ärende, som med de ifrågavarande eger sammanhang. Så långt det bör vara från Utskottet att opinera för uteslutande af någon enda bland de frågor, öfver hvilka Kejs. Senaten föreslagit att Landtdagen borde höras, så naturligt är det, att detsamma kan föranledas till den underdåniga anhållan, att i sammanhang med den ena eller andra af dem Landtdagens yttrande äfven måtte i någon ytterligare omständighet inhemtas.

10

Hvar och en, som besinnar, att Kejs. Senatens öfverläggningar till det utlåtande, som är i fråga, börjades redan 1859 och att, enligt hvad känt är, frågornas uppställning i hvardera Departementet var afslutad före senaste års slut, medan ännu blott den definitiva pröfningen i Plenum återstod, har, då han tillika fäster sig vid frågornas art och öfverläggningens och omröstningens syftning, lätt nog att bilda sig en föreställning om det sanna i, hvad som kallats »de senaste tilldragelserna.» För vår del hysa vi i detta hänseende fortfarande blott en önskan, nemligen den, att det blifvande Utskottet må för sina tillgöranden välja en väg, som närmar landet till, icke aflägsnar det ifrån det af alla önskade målet.

20

J. V. S.

30

32 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 10, oktober 1861

JURIDISKT ALBUM, UTGIFVET AF ROBERT LAGUS. 2:A H. HFORS 1861.

Detta häfte gör genom sitt innehåll det i sig sjelf berömvärda företaget, att utgifva samlingen, synnerlig heder. De flesta af häftets artiklar äro nemligen af ganska stort, äfven praktiskt intresse; och häftet erbjuder derföre en lärorik läsning för hvar man.

40

Första artikeln har till titel: »Ett och annat om våra äldre och nyare förordningar rörande tryckpressen». Vi behöfva icke försäkra, att redan denna artikel skall förvärfva häftet en stor läsarekrets. Den afhandlar författningarne rörande tryckpressen för en tidrymd af 150 år, till 1809, men isynnerhet de under Gustaf III:s och Gustaf IV Adolph's regering emanerade.

Man har förut en specialafhandling i ämnet af Upsala-professorn Rydin: »Om Yttranderätt och Tryckfrihet», hvilken äfven artikelnas författare, den bekante signatyren Q., begagnat. Men förf. har dertill lagt äfven egna studier och, hvad af sig sjelf förstås, egna reflexioner och bedömanden. Summan af historien är: att sedan censuren genom tryckfrihetslag af 1766, hvilken förklarades för grundlag, blifvit upphäfvad, denna lags giltighet genom 1772 års Regeringsform försvann, hvarefter Gustaf III genom en förordning af 1774 bekräftade den de facto ännu existerande tryckfriheten, ehuru under hvarjehanda

50